

Zápis z pracovního jednání zástupců ČSE a AOPK ČR k novelizaci zvláštní druhové ochrany, 25. 7. 2022

Přítomni za AOPK ČR:

Pavel Pešout, David Lacina, Karel Chobot, Paula Filipová, Eliška Blažejová, Radek Hejda

Přítomni za ČSE:

Jiří Hájek, Vladimír Vrabec, David Král, David Sommer, Lukáš Sekerka, Stanislav Benedikt, Richard Pokorný

Pavel Pešout, náměstek ředitele AOPK ČR, si vzal úvodní slovo, přivítal všechny přítomné. Poté za ČSE promluvil předseda David Král. Poděkoval za snahu o změnu zvláštní druhové ochrany, zejména s ohledem na aktualizaci seznamu ZCHD, a vyjádřil vděk za přizvání ČSE k těmto jednáním. Poté předal slovo právníkovi za ČSE, Richardu Pokornému.

Richard Pokorný v úvodu také poděkoval AOPK ČR za vstřícné kroky a krátce shrnul své předchozí jednání se zástupci právního oddělení AOPK ČR. V komunikaci, která této schůzce předcházela, společně prošli celý návrh novelizace zvláštní druhové ochrany a prokonzultovali jednotlivé pasáže. Richard Pokorný velmi ocenil zapracování některých připomínek ČSE do stávající podoby novely. Zejména zmínil obrácení důkazního břemene – tedy uznání lokálních štítků jako věrohodného důkazu o původu exempláře. Dále vyjmutí exemplářů ZCHD, které nepocházejí z území ČR, z případného řízení. Kvitoval také alespoň částečné vyřešení retroaktivity, tedy budoucí možnou legalizaci starých sběrů ZCHD. A také zmínil, že by zákony činné v trestním řízení měly přihlížet a posuzovat k účelu držby ZCHD a posoudit jeho společenskou nebezpečnost. Všechny tyto kroky považuje za velký průlom v celé záležitosti z pohledu ČSE.

Richard Pokorný poté vyzdvihl roli amatérských entomologů ve vztahu k ochraně přírody a muzejní sbírkotvorné činnosti. Zmínil, že staré exempláře hmyzu, včetně ZCHD, mají vysokou vědeckou, ale i estetickou hodnotu. Exempláře a nálezy ZCHD mají také vysokou hodnotu v ochraně přírody. Stát by měl mít veřejný zájem na pokračování aktivit amatérských entomologů. Znovu zmínil velký pokrok AOPK ČR v úpravách plánované novely, který byl vůči amatérské entomologii velmi vstřícný. Přesto v závěru své řeči předložil ještě některé návrhy. Zaprvé ustanovit status „registrovaného entomologa“, který by výměnou za uvádění nálezů do databáze NDOP a veřejnou evidenci dat mohl za určitých podmínek sbírat a držet i ZCHD. Zadruhé navrhl v případě přijetí dané novely učinit „amnestii na hmyz“, která by pomohla legalizovat v současné době nelegálně držené exempláře ZCHD. Opět samozřejmě za předem určených podmínek.

Radek Hejda zmínil, že pokusy o udělení plošných výjimek pro členy ČSE, tedy jakási obdoba „registrovaného entomologa“, již byly v minulosti učiněny, nicméně ztroskotaly na odborech ochrany

přírody některých krajských úřadů. Připomenul, že tyto snahy obnovil, ale žádný výrazný posun dosud nenastal a situace není, zejména po právní stránce, dořešena.

K diskusi se poté přidal i Pavel Pešout. Navázal na téma případné „amnestie“ a rozvedl několik myšlenek. Problém je zejména v držení ZCHD. Zřejmě by bylo nutné po smrti sběratele, aby přešly do majetku některé veřejné státní instituce, např. Národního muzea. Nebo by byly již za života sběratele majetkem veřejné státní instituce, avšak existovala by jakási doživotní zápůjčka.

Lukáš Sekerka z pozice vedoucího entomologického oddělení Národního muzea myšlenku na doživotní zápůjčku zavrhl. Po mnoha stránkách vidí tuto záležitost jako neproveditelnou. Vladimír Vrabec zase zmínil, že mnoho entomologických sbírek lze považovat za „generační záležitost“, jelikož se dědí v rodině nebo ji po smrti původního sběratele přebírá mladší kolega a v jeho díle pokračuje. Nicméně obecně se návrh s amnestií všem diskutujícím zalíbil. David Sommer také podrobně popsal mechanismus obdobné amnestie v případě držení střelných zbraní. Vyzdvihl zejména významný společenský rozdíl v držení nelegální zbraně a nelegálně drženého exempláře ZCHD. Přesto, amnestie zbraně je možná a pokud „majitel“ disponuje i příslušným zbrojním průkazem, může zbraň legalizovat. Naopak sběratel nemůže nelegálně držený exemplář ZCHD ani beztrestně odevzdat.

Radek Hejda zmínil, že je a bude také problém s držním „starých“ a „nových“ sběrů ZCHD, jelikož pokud se podaří vyřešit retroaktivitu, nepůjde to zcela. Problém bude zejména datum přistoupení k evropským zákonům, tedy rok 2004. To potvrdil i Richard Pokorný a uvedl, že jedinou šanci pro tyto případy vidí právě v amnestii.

Další diskuse se točila okolo případných podmínek amnestie. Zmíněn byl jakýsi statut „registrované sbírky“. To již částečně lze provést. Příslušnou registraci provádějí krajské úřady, nicméně jejich zkušenosti s takovými záležitostmi jsou velmi malé. Diskutující zmínili i možnost přepsání dat do NDOP a tím jejich zveřejnění, na jehož základě by mohla být považována za legalizovaná. Řešilo se také případné dědictví sbírky. To by mohlo proběhnout jako u zbraní, tedy pokud by měl dědic příslušnou výjimku, mohl by spolu se sbírkou převzít i exempláře ZCHD. Pokud by ji neměl, odevzdal by, stejně jako zbraň, exempláře státu. Problémem zůstává, že pravomoc k udělení výjimky na držení ZCHD mají v současné chvíli pouze krajské úřady.

Diskutující se také shodli, že velkou obtíží bude evropská legislativa. Většina výše uvedených možností bude možná pouze pro exempláře ZCHD sbírané před rokem 2004. To potvrdil i doktor Pokorný. Druhy ZCHD, které v plánované novele přejdou do kategorie III., budou legálně drženy. Nicméně exempláře z kategorie I. a II. bude možné legalizovat pouze pokud jsem na jejich sběr měl výjimku, na jejímž základě mi může být vydána i výjimka k držbě. V těchto případech se také ukazuje výrazná „slabost“ stávající vyhlášky a tedy to, že držení nelegálně sebraného ZCHD hmyzu je posuzováno zcela stejně jako držení upytlačeného rysa ostrovida. I když diskuse byla k tomuto bodu velmi obsáhlá a podnětná, nebylo možné dojít k jednoznačným závěrům. Pavel Pešout přislíbil, že se zástupci AOPK ČR budou touto problematikou zabývat a pokusí se nalézt optimální řešení.

Další část diskuse se zabývala červenými seznamy. Zástupce ČSE zajímalo jejich případné použití v rámci dané novely. Zástupci AOPK ČR vyloučili jejich přímou implementaci do druhové ochrany.

Mělo by se jednat stále pouze o pomocné seznamy k hodnocení biotopů, nikoliv další seznamy ZCHD. To sice umožňuje například sběr druhů uvedených v červených seznamech, nicméně na druhou stranu to také do značné míry umožňuje např. „ničení“ jejich biotopů běžnou hospodářskou činností. Zástupci AOPK ČR zmínili, že k posílení ochrany těchto druhů by měly vzniknout „červené seznamy biotopů“. Ty by již měly výraznější oporu v dané novele a na jejich základě by bylo možné chránit určité biotopy a s nimi i vzácné druhy.

Vladimír Vrabec v další části diskuse zmínil absenci světelného znečištění v dané novele. Pavel Pešout uvedl, že tu by měla řešit obecná, nikoliv druhová ochrana. Všichni diskutující se shodli, že vliv osvětlení na noční hmyz je značný – dezorientace exemplářů, úhyny, narušení životních cyklů. Větší druhy jsou tímto negativním faktorem obvykle ovlivněny více než druhy menší. Pavel Pešout slíbil, že do novely bude zapracována obecně problematika světelného znečištění tak, aby časem na základě těchto obecných formulací mohla být vytvořena konkrétní metodika ochrany hmyzu před světelným znečištěním. Vladimír Vrabec přislíbil vypracování krátké rešerše o této problematice pro účely AOPK ČR.

Jiří Hájek otevřel diskusi na téma ochrany čmeláků. V současném návrhu novely, respektive v seznamu ZCHD jsou vyjmenovány pouze některé druhy. Navrhl, že ochrana celého rodu, jak tomu bylo dosud, by byla pravděpodobně vhodnější. Radek Hejda uvedl, že se touto problematikou bude zabývat ještě expertní skupina pro entomologii při AOPK ČR. Všichni se shodli, že problematika chovu čmeláků, zejména jejich hybridů, je ve vztahu k ochraně přírody velmi závažnou záležitostí. V rámci této diskuse bylo také zmíněno, že další verze seznamů by měla být k dispozici na konci srpna.

Jedním z posledních probíraných témat byla záležitost hospodaření v rybnících a pojmu „běžné hospodaření“ v plánované novele. Rybníky zde totiž prakticky nejsou zmíněné. Pavel Pešout uvedl, že důvod je prostý, jelikož v rybnících žádné „běžné hospodaření“ neprobíhá a rybníkáři budou muset mít na jakoukoliv činnost výjimku. Diskutující se shodli, že stav českých rybníků ve vztahu k hmyzu je tristní, a že stávající legislativa, přesto, že na každou činnost je i nyní požadována výjimka, nedokáže hmyz (a nejen hmyz) vázaný na rybníční ekosystémy ochránit.

V závěru bylo krátce diskutováno ještě několik drobných „problémů“ a témat, z nichž nejzásadnější byla zřejmě problematika používání zemních pastí a neúmyslný odchyt ZCHD. Vzhledem k časové tísní však již nemohla být rozvinuta diskuse a přítomní se shodli na tom, že se k této záležitosti ještě vrátí na některém z dalších setkání.

Na závěr Pavel Pešout za AOPK ČR a David Král za ČSE poděkovali všem zúčastněným za podnětné připomínky a diskusi.

Zapsal: David Sommer

Verifikoval: David Král